ԽՄԲԱԳՐԻ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 624 Կ. ՊՈԼԻՍ, ՈՒՐԲԱԹ, 1898 ՆՈԵՄԲԵՐ 6-18 4 ՌԷՃԷՊ 1816 6 ԹՇՐԻՆ ՍԱ" 1314 Գ. ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 624

20 ՓԱՐԱԶ

Բիւզանտիոն

ՏԱՐԵԿԱՆ ՏՆՕՐԷՆ ԹՒՐՔԱՑԻ ԹԷՁԹԱՑ

PUZANTION

Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire

Directeur - Propriétaire

PUZANT KÉTCHIAN

Bab-Ali Djaddéssi, No. 23 _ 25.

CONSTANTINOPLE

20 ՓԱՐԱԶ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ՀԱՅՕՍԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

«ՅՈՒԶԱՆԹԻՈՆ»

ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ ՈՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒԶԱՆԹ ՔԵԻՉԻԱՆ

ԹՈՒՂԹ ՈՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՑԷ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ Կ'ԴԱՐՆԱՑ

Զարմանալի բան, պատերազմի առերեսուիլ պատճառ չմնաց. բայց ո՛չ մահագուժութիւնը պակսեցաւ, ո՛չ ալ սպառազինութիւնք դադրեցան բոլորովին։ Ֆաշոտայի ինդրոյն Անգլիոյ համար յայտնի կարգադրուժը Լ. Սալզպըրի աւետած էր Լորտ Քրիչնէրի կոչնակին մէջ։ Բայց մի քանի օր ետքը, Լորտ Գաշգասկեսին կոչունքին մէջ, չգաղտեցաւ յայտարարելու թէ քաղաքական հորիզոնը չէ պայծառացած, և թէ պատերազմի վտանգները ամէն կողմէ կ'խուժեն և փոթորիկին ամէնէն անակնկալ կերպով կրնայ պայթիլ։ Միջազգային միջոցառն այնքան ծանրաբեռնուած է ելեկտրականութեամբ որ դիւանագիտութեան մի նոյնոր մը փոքրիկ մը միայն հատանքն կ'կարծեն, որ այնքան աւելի բուռն պիտի ըլլայ որքան չատ ելեկտրականութիւն կայ միջոցառած։ Ի՞նչ պատահեցաւ որ այս վերջին մի քանի տարիներն ամէնէն անակնկալ դէպքերն են որ պատահեցան Ամերիկայի և Եւրոպայի մէջ.—Սպանիոյ պատերազմէն մինչեւ Ֆաշոտայի դէպքը, Բորդ-Արթուրի գրաւումէն մինչեւ Խարթումի առումը, կամ Աւստրիոյ կայսրուհոյն ողբերգական մահէն մինչեւ Զարին գաղթական ժառայութիւնը, կամ Գերմանական գաղթօդին ծաւալումէն և կայսեր ուղեւորութենէն ինչուան ահագին խնդիրն Տրէյֆիւսի, որ ներքնապէս այնքան կ'ցնցէ Եւրոպայի էն դիւրագրգիռ ազգը։ Տակաւին երկու տարի առաջ որո՞ւ մտքէն կ'անցնէր թէ Ամերիկա իրրեւ առաջնակարգ պատերազմող Տէրութիւն Եւրեան պիտի գար, ան Ամերիկան որոյ հաւատոյ դաւանութիւններէն մին էր ձեռնպահութիւն Եւրոպական և ասիական գործերու մէջ։ Որո՞ւ մտքէն կ'անցնէր նաեւ թէ այն Չին որուն ցամաքային ամրոյնդիքիւնը պահպանած էր նոյն իսկ ձախող պատերազմէ մը ետքն, հողեր պիտի բաժնէր մի քանի մեծ Տէրութիւններու՝ նոյն իսկ ատանց պատերազմի։ Ռուսիա առաջ, Ֆրանսա առաջ, և ահա Իտալիա իր մասը կ'երթայնէ չինական կարկանդակին։ Ի՞նչ պատահեցաւ կարկանդակներու։ Իրաւ, ամենքն ալ իւզուտ չեն հատապատասխանելու։ Որ մէկը «նիհար» պատառ է, բաղդատմամբ ուրիշ պատառի։ Բայց հիմա ձեռք է գրեթէ։ Ու կարճ օրուան վաստակը ատակ կ'ըլլայ, կ'ըսէ արեւելեան առածը, թէեւ յայտնի չէ թէ Չինացիք, որոց վրայ է խօսքերնիս, իրենց ծայրագոյն արեւելեան ոճով ինչպէս կ'թարգմանեն այս ծանօթ առածը։

Անակնկալ մը չէ՞ նաեւ Ֆրանսացիներուն պարիզը ռուսական զինակցութենէն, այնքան խանդավառ ցոյցերով իրենց ազգային փրկութեան հրեշտակին ողջունելէ ետքը խորագէտ Մոլթկեի բարեկամը։ Մինչեւ ցարդ Ֆրանսա էր որ գոհոդութիւններ կ'ընէր Ֆրանքֆուրտս զինակցութեան համար։ Օր մը եկաւ, օր մը միայն, յորում Ֆրանսա պէտք ունեցաւ Ռուսիոյ աջակցութեան, նեղ դիրքէ մը, արժանապատուութեան պչղող կացութենէ մը ազատելու համար, և Ռուսիա բան մը չըրաւ։ Այն նեղ օրն էր երբ Լորտ Քրչնէր գնաց գտաւ զմառչան հաղարապետ ի Ֆաշոտա։ Անգլիա դաշնութեան բաժակը ցմրսուն քաշել տուաւ Ֆրանսայի, վրէժ հանելով առաջնան կարգ մը դիւանագիտական ձախողուածներէն զորս Ֆրանսա կրեց տակաւ էր Մադին Քրիտանիոյ, ափրիկեան կամ արեւելեան գործերու մէջ։ Ֆրանսացիք պիտի ելնեն Ֆաշոտայէ, բայց սոսկալի ոխ կապած են Անգլիոյ, որ զգալով զայս, հիմակուընէ կ'պատրաստուի։ Ֆրանսացիք ալ կ'պատրաստուին մէկ Միլիառ ծախսել իրենց Նաւատորմին համար։ Ֆրանսացիք այնքան կ'ատեն Անգլիացիները որ իրենց փոքրիկ արշաւախումբը ձրիապէս Նեղոսի ճամբով վար իջեցնելու առաջարկը չընդունեցին, և փոխանակ այս կարճ, հանգստաւէտ եւ անվտանգ ճամբուն, նախընտրեցին վեց ամիս ճահիճներու, անապատներու և լեռներու վրայէն ուղեւորել չատ վտանգաւոր տեղերէ, կապոյտ Նեղոսի և յետոյ Հապէշաստանի բարձրաւանդակներուն ճամբով կարմիր ծովու կողմն իջնելու, ձիպուտի մի ֆրանսական գաղութը։ Բայց մէկ կողմէ Անգլիոյ քէն կ'պղտրէ, միւս կողմէ ռուսական օգնութենէն յուսաբեկ, Ֆրանսա իրօք մեկուսացած դիրք մ'ունի այժմ, որ չատ զուարճութիւն կ'պատճառէ Գերմաններուն։ Ռուս մամուլը, պատասխանական ոճով Ֆրանսայի օգնութեան գալու համար, այս միջոցիս սիւնակները կը լեցնէ թշնամանելով Անգլիան՝ այնքան կոշտութեամբ վարուելուն համար Ֆրանսայի դէմ։ Ինչպէս յայտնի է, ռուսական մէթոտները միշտ փափուկ են, միշտ կենցաղագէտ. suaviter in modo, fortiter in re [ձեւերուն մէջ փափկացիր, իրին [կամ գործին] մէջ ամրացիր։] յատկապէս մոգքովական ասած մ'է. ուստի ռուս մամուլը կատարեալ իրաւունք ունի բարեվարութեան ու բարեկրթութեան դասեր տալու խրոխտ Ալպիոնի բիրտ զաւակներուն։

Բայց ռուսական ամենափոքրիկ ծանուցագիր մը բոլոր այս լրագրական պերճախօսութիւններէն աւելի պիտի տեսնէր Ֆրանսայի գործը, Ֆաշոտայի գործին մէջ։ Դժբախտաբար, փոխանակ այն ծանուցագիրը ղրկելու Լոնտոն, նիքոլա Բ. չատացաւ զմուրավիվ կոմս Բարիզ ղրկելով, ուր նա Պուլվարի զաւակներուն գլխուն յերկրի խաղադրեալ ամէն ի մարդիկ հաճութեան Աւետարաններ և «քրիւեէ էէէյսոնց»ներ կարդաց, և հանդարտ խղճով դարձաւ մչուշապատ ափունքն Նեվայի, Չէնընկէյսէթեան Դեսպանատունը։ Ռուսիոյ տանեցագրութիւնները պատրաստեալ, մինչ Ռուսիոյ ծովային նախարարը նոր և աւելի անթափանց զրահի ապսպրանքներ կուտայ Քրուբի գործարանին, իր Սեւ ծովու և Պալտիկի նաւերուն համար։

Որչափ Ֆրանսայի դիրքն անպատասխան այս պահուս, նոյնչափ Անգլիոյ դիրքը զօրացած կ'թուի Օմտուրմանէն ի վեր, Ֆաշոտայէն ի վեր, Բրիտանեան Նաւատորմին ապառազինութենէն ի վեր, Լորտ Քրիչնէրի փառքէն, Լորտ Սալզպըրիի ճառէն ի վեր։ Երբեմն սովորութիւն էր Եւրոպայի մէջ՝ յեղյեղել թէ ուրիշ մրցակից Տէրութիւնը ինչ որ ալ ընէն՝ Անգլիա պատերազմելիք չունի։ Հիմակ, ընդհակառակն, իրրեւ Եւրոպայի խաղաղութեան սպառնացող Տէրութիւն կ'նշանակուի Անգլիան, որ իր հզօր նաւատորմին չնորհիւ իր զբացիներուն վրտանգ կ'սպառնայ ևզեր։ Անգլիացիները լեզուէն անանկ չերեւիր։ Ուրիշներ կ'թուի թէ կ'պատրաստուին դժուարութիւններ հանել Անգլիոյ դէմ Ափրիկէի և Չինաց խնդիրներուն մէջ, և Անգլիա յանկարծակիի չգալու համար կ'զինուի։ Գերմանք, միշտ ոչխի սիրահար, թէեւ չեն սիրեր Անգլիան, թէեւ առիթ չեն փախցներ Անգլիան քաշքշելու, բայց հիմա քիչ մը տարբեր լեզու կ'գործածեն։ Ցամաքային Եւրոպայի էն հզօր վենուերական Տէրութեան [Գերմանիոյ] համար աղէկ կ'ըլլար, կ'ըսեն, համաձայնութեան մը գալ Անգլոյ հետ։ Աշխարհ այսպէս է։ Միշտ յաղողութիւնն է որ կ'յաղորդէ, կամ յաղողութիւնն է որ կ'յաղորդէ յաղողութեան։ Nothing succeeds like success.

ԳԱՒԱՌԻ ԲԱՐՔԵՐԷՆ

ԿԵՍՈՒՐԸ

Հին ատեն, գաւառական ամէն անկիւններ, ինչպէս և հիմա առ հասարակ բոլոր գիւղերու մէջ, ծնողներ կ'նշանէին, կ'կարգէին իրենց զաւակներն 99 % առանց անոնց հաւանութիւն առնելու։ Տղան՝ մեքենաբար կ'համակերպէր իր ճակատագրին, խորհելով մի միայն սա կէտին վրայ թէ՝ իր ծնողք իրեն դէշ բան չեն կամենար։ Նշանառքի մէջ դիմաւոր խօսքն ու դերը մօր կ'վերաբերէր, ուստի և մայրը տեղւոյն սովորութեան համաձայն, մինչեւ իսկ օրօրոցէ օրօրոց խօսք-կապ կուտար, կ'առնէր և կ'նշանէր իր զաւակը։ Հինգ ու վեց կ'ըլլար այն մայրը մանուկը, որ մէկէ աւելի աղջիկ ունէր։ Գաւառացի մօր մը համար մանչ զաւակունենալ երես ճերմկցնող առաւելութիւն մ'է։ աղջկան համար «մատուցումի» պէտքը կ'չեչտուի, այն նախապատրաստութիւնը որ Եւրոպայէն աղջկան այդ սեռակիցները՝ ան-ծայի նախատական ու աննախանձելի վիճակին չենթարկին ապա։ Իրաւունք ունին մայրեր, մանաւանդ առեւտրական ու տնտեսական անձուկ միջոցին, երբ ծաղկատի ու տարեց աղջիկներու լէզդէոններ կ'վխտան քաղաքներու մէջ, իրենց սիրայրեաց աչերը մէկմէկ սիրտկանի դարձին կամ հանդիպումին յառած։ Եթէ չինական ու քաղքենի մայրեր, սովորութեան համաձայն, կանխահաս ու ապաժամ նշանառքներ ու հարսնիքներ կ'ընէին, հիմակուան մայրերէն աւելի պարզուկ սիրտ եւ աւելի հաւատաւոր հոգի կ'կրէին, պահելով քրիստոնէի երկիւղն ու նահապետական անկեղծութիւնը։ Հայ մայրերու բնատոհմիկ գնահատելի զգացումները կ'փոխուին ու կ'այլասերին գէթ քաղաքներու մէջ։ Արդի երիտասարդներն աւանդաբար իրենք կ'ընտրեն նշանածները. քիչ անգամ ծնողացխորհուրդ հարցնելով։ Վա՛յ այն երիտասարդներուն ու աղջիկներուն ժամանադ, որ առեւանգումով, հակառակ իրենց ծնողաց հաճութեան, յաղողած են իրենց սրտի սիրածին հետ պսակուելու։ Աւսիկա՝ պզտիկ չարժառիթ մը, աննշան պատճառ մը չէ «կնիկ-արժան»ին համար, ապագային մէջ բերնի ծամոց ու մատի փաթթոց ընելու։ Ամուսնութեան առաջին օրէն իսկ, մայրն, որ այլեւս կամայ ակամայ կնաւոր եղած է, արգասի աչքերով կը դիտէ այդ հարս ըսուած էակին ամէն չարժուձիներն, անոր ամենազգտիկ թերութիւնները խոշորացոյցով կ'տեսնէ, անոր նիհարը, կացը, նայուածքն և վերջապէս ամէն բան իր զգայնութեան ու հետաքրքրութեան գըլխաւոր առարկաները կ'դառնան այնուհետեւ։ Այդ հարսին համար, այս աւելի կամ նուազ տարեց կինը՝ կեսոջ անուան տակ, նեղքին թշնամի մ'է այլեւս։ Անոր ամէն մէկ չարժուժը, խօսքը, նայուածքը, գործը միշտ չարտնութեամբ կ'դիտուին։ Վա՛յ այն հարսին, որ չի կրնար յաջողիլ կեսրոջ համակրանքը շահիլ, կեսուրն եւ սասէր, պահանջկոտ ու նախանձոտ կ'ըլլայ առհասարակ. կ'ուզէ որ հարսն իրեն գերին ու ստրուկն ըլլայ։ Զաւակին բացակայութեան, այդ մայր ատիթ չի փախցներ հարսին հետ վէճ ու կռիւ բանալու. հարսը խօսքի խառնուի՛, իր անձնական կարծիքն յայտնէ՛, օ՛հ, ան ո՞վ է, իրենց քալէկեսուր տեսած էին, հարս եղած էին, համբերատմէէն անդին ուրիշ խօսք չունէին։ Այս գանգատները յաճախ կ'վերջանային այսպէս. «Ա՛խ, ըշ-է, մեղքը չէ՞իլ, կսիւծ չէ՞ը քեզի օր [որ] այս չխոսի ու չզրկի երեխէդին ըսկի էկար. «եղէղ ըլլոլին տո՛ւնն աբի, գո՛ւռը դրուի։ Ա՛լ ըր-որ պէրէ չի քաշուիր, ես իս ազատ՛ ըը չանը ճանկէն, ես հոգիս ա՛ւ» եւ ամէն օր այս է ըրբաւնչըը։ Եթէ տան դատող ու կշռող մէկն է, սովորաբար այս կարգի խօսքերուն կարեւորութիւն չիտար եւ որչա՛փ կարելի է կ'ջնայ համոզել մայրն որպէսզի սիրաչահէ զայն, խըրատէ, յորդորէ և մօր մ'աչքով դիտէ անոր թերութիւնները [եթէ կան]. միշտ յուսադրելով զայն որ հարսն հետզհետէ պիտի ուղղուի, այնպէս պիտի չմնայ։ Եթէ այս կարգի խօսքերն ալ անօգուտ մնան և մայրը — կեսուրն—իր չարախօս ու գանգատող լեզուն չփոխէ, կ'գտնուին խոհեմ աղաքներ ալ, որ առ յաւէտ կ'բժշնուին իրենց ծնողքէն, ըստ բանի Աւետարանին «Թողուէ այր զհայր [իմ՝ և մայր] իւր և երթիցէ զհետ կնոջ իւրոյ» եւ այսպէս կ'ազատուն զանազան ընկոյզ ու քնթոր, չարաչեզու և բամբասող կեսուրներու ձեռքէն, կեսուրներու՝ որոց կեան, չի գիտանք այլ եւս թէ ո՛ր կ'թխուի, ո՛ւր կ'մաքի։

Կան տղաներ ալ որ դիւրահաւան կ'ըլլան և իրաւունք կուտան միշտ իրենց մայրերուն. խեղճ հարսին օրերն ա՛ւ հարմրած են. ա՛լ այնուհետեւ կենդանի մարտիրոսուհի մ'է նա՝ մինչեւ որ բարերար մահը գայ։ Որչա՛փ ալ իրաւունքն հարսին ըլլայ, արդարացուցման համար, անոր տուած ամէն բացատրութիւն ու երդում՝ ուրեւ-ւականին անվերջ լռութիւնն ու յարդաստ արգունքներն իսպա՛ռ անզօր կ'մնան անհոգի կեսուրներու և ջոջ այրերու և կեսրայրներու առջեւ։ Եթէ տղան՝ այս ու այն հովերէն ազդուած, մերթ ընդ մերթ չանայ չքմեղել հարսը մօտ ըլած անլուր ու անհիմն գանգատներուն իւրաց, ա՛լ այնուհետեւ զաւակն ալ, իր հոգւոյն չափ սիրած զաւակն ալ իր աչքին էջղ կ'դառնայ։ Մայրը կ'չարանայ երբ իր զաւկէն սիրոյ նշոյլ մը, նպաստաւոր քան մը տեսնէ կամ լսէ հարսին վերաբերմամբ, ու հոգւոյն բովանդակ զօրութեամբ կատղած ու զերագրգռուած կ'սէ զայն մոլեգնաբար։ Կեսուրն կ'յաջողի տղան աչքէն հանել հարսն եւ տեսակ տեսակ անլուր յատկութիւններով կ'նրբակէ զայն։ Բամբասանքը սկիզբ չի խաղար. ժամն ու բաղնիքը, դրկիչին ու ազգականին առջեւ, մօտաւոր ու հեռաւոր, ծանօթ ու անծանօթ դէմքերու հետ խօսած ատեն։ —«Ա՛խ, չիյտես, հոգի ձան, ինչ հանուժվրած հօր ու մոր զաւակ է, զրո՛ղը պիտի, մա՛հն էրէսին, չընօվօ-

[*]— Բիւզանդեան ամուսնալուծման չատ չափաւոր ձեւ մը պաշտպանեց, և այս մասին Բօտ Նարոդէոնի և Մխիթար Գօշի. չափազանցութիւններէն զգուշանալ յանձնարարեց։ [Մ. ԽՄԲ.]

յտաբերէ, Ֆրանսա իրօք մեկուսացած դիրք մ'ունի այժմ, որ չատ զուարճութիւն կ'պատճառէ Գերմաններուն։ Ռուս մամուլը, պատասխանական ոճով Ֆրանսայի օգնութեան գալու համար, այս միջոցիս սիւնակները կը լեցնէ թշնամանելով Անգլիան՝ այնքան կոշտութեամբ վարուելուն համար Ֆրանսայի դէմ։ Ինչպէս յայտնի է, ռուսական մէթոտները միշտ փափուկ են, միշտ կենցաղագէտ. suaviter in modo, fortiter in re [ձեւերուն մէջ փափկացիր, իրին [կամ գործին] մէջ ամրացիր։] յատկապէս մոգքովական ասած մ'է. ուստի ռուս մամուլը կատարեալ իրաւունք ունի բարեվարութեան ու բարեկրթութեան դասեր տալու խրոխտ Ալպիոնի բիրտ զաւակներուն։

Բայց ռուսական ամենափոքրիկ ծանուցագիր մը բոլոր այս լրագրական պերճախօսութիւններէն աւելի պիտի տեսնէր Ֆրանսայի գործը, Ֆաշոտայի գործին մէջ։ Դժբախտաբար, փոխանակ այն ծանուցագիրը ղրկելու Լոնտոն, նիքոլա Բ. չատացաւ զմուրավիվ կոմս Բարիզ ղրկելով, ուր նա Պուլվարի զաւակներուն գլխուն յերկրի խաղադրեալ ամէն ի մարդիկ հաճութեան Աւետարաններ և «քրիւեէ էէէյսոնց»ներ կարդաց, և հանդարտ խղճով դարձաւ մչուշապատ ափունքն Նեվայի, Չէնընկէյսէթեան Դեսպանատունը։ Ռուսիոյ տանեցագրութիւնները պատրաստեալ, մինչ Ռուսիոյ ծովային նախարարը նոր և աւելի անթափանց զրահի ապսպրանքներ կուտայ Քրուբի գործարանին, իր Սեւ ծովու և Պալտիկի նաւերուն համար։

Որչափ Ֆրանսայի դիրքն անպատասխան այս պահուս, նոյնչափ Անգլիոյ դիրքը զօրացած կ'թուի Օմտուրմանէն ի վեր, Ֆաշոտայէն ի վեր, Բրիտանեան Նաւատորմին ապառազինութենէն ի վեր, Լորտ Քրիչնէրի փառքէն, Լորտ Սալզպըրիի ճառէն ի վեր։ Երբեմն սովորութիւն էր Եւրոպայի մէջ՝ յեղյեղել թէ ուրիշ մրցակից Տէրութիւնը ինչ որ ալ ընէն՝ Անգլիա պատերազմելիք չունի։ Հիմակ, ընդհակառակն, իրրեւ Եւրոպայի խաղաղութեան սպառնացող Տէրութիւն կ'նշանակուի Անգլիան, որ իր հզօր նաւատորմին չնորհիւ իր զբացիներուն վրտանգ կ'սպառնայ ևզեր։ Անգլիացիները լեզուէն անանկ չերեւիր։ Ուրիշներ կ'թուի թէ կ'պատրաստուին դժուարութիւններ հանել Անգլիոյ դէմ Ափրիկէի և Չինաց խնդիրներուն մէջ, և Անգլիա յանկարծակիի չգալու համար կ'զինուի։ Գերմանք, միշտ ոչխի սիրահար, թէեւ չեն սիրեր Անգլիան, թէեւ առիթ չեն փախցներ Անգլիան քաշքշելու, բայց հիմա քիչ մը տարբեր լեզու կ'գործածեն։ Ցամաքային Եւրոպայի էն հզօր վենուերական Տէրութեան [Գերմանիոյ] համար աղէկ կ'ըլլար, կ'ըսեն, համաձայնութեան մը գալ Անգլոյ հետ։ Աշխարհ այսպէս է։ Միշտ յաղողութիւնն է որ կ'յաղորդէ, կամ յաղողութիւնն է որ կ'յաղորդէ յաղողութեան։ Nothing succeeds like success.

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ՆԻՒԹԵՐ

ՓԻՉ ՄԱԼ ՈՒՐԻՇՆԵՐՔ ԹՈՂ ԽՕՍԻՆ

Այնքան երկար ու տաղտկալի վիճաբանութենէն ետք՝ ո՞ւր մնաց ամուսնական նոր կանոնքէն մը խնդիրը։ Աստուածաբաններ, իրաւագէտներ ամիսներ առաջ կարծիք յայտնեցին մէկ կողմէ՝ թէ մեր ամուսնական վեղմ կանոնքէրը պէտք է որ անսասան մնայ, միւս կողմէ թէ՝ ժամանակիս և եւրոպական կարգ մը ժողովուրդներու օրինակին հետեւելով պէտք է որ ամուսնացուծութիւնը լիովին մուտ գտնէ և մեր մէջ։ [*] Արդ՝ ըստ իս, երկու կողմն ալ ծայրայեղութեան մէջ ընկան։ Եթէ հին դրութիւնը չարաչարուելի և ամուսնութիւնն՝ ա՛լ է պաթեթի՝ անլուծանելի հրատարակուի, ծանր ու անդարմանելի դժոծումներու դուռ կ'բացուի. եթէ՝ ա՛լ է պաթեթի՝ ամէն ոք կին իրարմէ բաժնուելու կանոն մը հաստատուի, ամէն ընտանեկան կապ ի սպառ պիտի խզուի, մարդկային նորատիրութեան և կրից բերմամբ և հայութեան ամէն տեսակ ազնիւ յատկութիւններով կ'դադարէ զայն։ Բամբասանքը պտիղ դեր չի խաղար. ժամն ու բաղնիքը, դրկիչին ու ազգականին առջեւ, մօտաւոր ու հեռաւոր, ծանօթ ու անծանօթ դէմքերու հետ խօսած ատեն։ —«Ա՛խ, չիյտես, հոգի ձան, ինչ հանուժվրած հօր ու մոր զաւակ է, զրո՛ղը պիտի, մա՛հն էրէսին, չընօվօ-

[*]— Բիւզանդեան ամուսնալուծման չատ չափաւոր ձեւ մը պաշտպանեց, և այս մասին Բօտ Նարոդէոնի և Մխիթար Գօշի. չափազանցութիւններէն զգուշանալ յանձնարարեց։ [Մ. ԽՄԲ.]

յտաբերէ, Ֆրանսա իրօք մեկուսացած դիրք մ'ունի այժմ, որ չատ զուարճութիւն կ'պատճառէ Գերմաններուն։ Ռուս մամուլը, պատասխանական ոճով Ֆրանսայի օգնութեան գալու համար, այս միջոցիս սիւնակները կը լեցնէ թշնամանելով Անգլիան՝ այնքան կոշտութեամբ վարուելուն համար Ֆրանսայի դէմ։ Ինչպէս յայտնի է, ռուսական մէթոտները միշտ փափուկ են, միշտ կենցաղագէտ. suaviter in modo, fortiter in re [ձեւերուն մէջ փափկացիր, իրին [կամ գործին] մէջ ամրացիր։] յատկապէս մոգքովական ասած մ'է. ուստի ռուս մամուլը կատարեալ իրաւունք ունի բարեվարութեան ու բարեկրթութեան դասեր տալու խրոխտ Ալպիոնի բիրտ զաւակներուն։

Բայց ռուսական ամենափոքրիկ ծանուցագիր մը բոլոր այս լրագրական պերճախօսութիւններէն աւելի պիտի տեսնէր Ֆրանսայի գործը, Ֆաշոտայի գործին մէջ։ Դժբախտաբար, փոխանակ այն ծանուցագիրը ղրկելու Լոնտոն, նիքոլա Բ. չատացաւ զմուրավիվ կոմս Բարիզ ղրկելով, ուր նա Պուլվարի զաւակներուն գլխուն յերկրի խաղադրեալ ամէն ի մարդիկ հաճութեան Աւետարաններ և «քրիւեէ էէէյսոնց»ներ կարդաց, և հանդարտ խղճով դարձաւ մչուշապատ ափունքն Նեվայի, Չէնընկէյսէթեան Դեսպանատունը։ Ռուսիոյ տանեցագրութիւնները պատրաստեալ, մինչ Ռուսիոյ ծովային նախարարը նոր և աւելի անթափանց զրահի ապսպրանքներ կուտայ Քրուբի գործարանին, իր Սեւ ծովու և Պալտիկի նաւերուն համար։

Որչափ Ֆրանսայի դիրքն անպատասխան այս պահուս, նոյնչափ Անգլիոյ դիրքը զօրացած կ'թուի Օմտուրմանէն ի վեր, Ֆաշոտայէն ի վեր, Բրիտանեան Նաւատորմին ապառազինութենէն ի վեր, Լորտ Քրիչնէրի փառքէն, Լորտ Սալզպըրիի ճառէն ի վեր։ Երբեմն սովորութիւն էր Եւրոպայի մէջ՝ յեղյեղել թէ ուրիշ մրցակից Տէրութիւնը ինչ որ ալ ընէն՝ Անգլիա պատերազմելիք չունի։ Հիմակ, ընդհակառակն, իրրեւ Եւրոպայի խաղաղութեան սպառնացող Տէրութիւն կ'նշանակուի Անգլիան, որ իր հզօր նաւատորմին չնորհիւ իր զբացիներուն վրտանգ կ'սպառնայ ևզեր։ Անգլիացիները լեզուէն անանկ չերեւիր։ Ուրիշներ կ'թուի թէ կ'պատրաստուին դժուարութիւններ հանել Անգլիոյ դէմ Ափրիկէի և Չինաց խնդիրներուն մէջ, և Անգլիա յանկարծակիի չգալու համար կ'զինուի։ Գերմանք, միշտ ոչխի սիրահար, թէեւ չեն սիրեր Անգլիան, թէեւ առիթ չեն փախցներ Անգլիան քաշքշելու, բայց հիմա քիչ մը տարբեր լեզու կ'գործածեն։ Ցամաքային Եւրոպայի էն հզօր վենուերական Տէրութեան [Գերմանիոյ] համար աղէկ կ'ըլլար, կ'ըսեն, համաձայնութեան մը գալ Անգլոյ հետ։ Աշխարհ այսպէս է։ Միշտ յաղողութիւնն է որ կ'յաղորդէ, կամ յաղողութիւնն է որ կ'յաղորդէ յաղողութեան։ Nothing succeeds like success.

ԱԶԳ. ԳՈՐԾԵՐ Ի ՍԸՎԱԶ

Մեր Սըվազի թղթակից կ'գրէ Հոկտ. 23ին.

«Աւագնորդ Սրբազանն, որ դեռ թագաւ կ'գտնուի, հետեւեալ վեց անձանց քահանայ ձեռնադրուած ըլլալը կ'հաղորդէ։ Աւելորդ չեմ համարիր առնոյ համառօտ կենսագրութիւնն ընել։

Ա. Պ. Արտաչէս Մեծատաւրեան, որ կ'ժառանգէ իր վախճանեալ հօր [Տ. Վարդան] պաշտօնն և կոչուելէ է Գրիգորիս քհնյ.։ Սա՝ մէկ տարիի չափ Երուսաղէմի ժառանգաւորաց վարժարանին աշակերտած է և էջմիածնի ճեմարանը աւարտելէ ետքը, ուր ուսումնական կենսագրութիւնն ընդ.

Ա. Պ. Արտաչէս Մեծատաւրեան, որ կ'ժառանգէ իր վախճանեալ հօր [Տ. Վարդան] պաշտօնն և կոչուելէ է Գրիգորիս քհնյ.։ Սա՝ մէկ տարիի չափ Երուսաղէմի ժառանգաւորաց վարժարանին աշակերտած է և էջմիածնի ճեմարանը աւարտելէ ետքը, ուր ուսումնական կենսագրութիւնն ընդ.

Բ. Պ. Մատթէոս Մազմանեան, որ անուանուելէ է Թաթուլ քհնյ.։ Սա՝ քանի մը տարիներէ Ղարթոսոյ ազգ. վարժարանին աշակերտած է և ցարդ տեղւոյս վարժարանաց մէջ կ'դասախօսէր։ Իր մանաճիւղերն էին հայերէն [ընտրելարանի], աշխարհագրութիւն, գեղագրութիւն և գծագրութիւն։

Գ. Պ. Մեսիա Պէչլէրեան, զոր պիտի անուանենք Փասնէրսկ քհնյ.։ Սա ևս, երկար տարիներ այրնճառութիւն կ'ընէր, իսկ առեւտրական ու անտեսական տագնապէն յետոյ, գիւղերը դարձնելէ։

Դ. Պ. Նիկողոս Նալպանտեան, տեղւոյս վարժարանաց մէջ ուսած և հոն դասախօսած է, մանաւանդ երաժշտութիւն, ինչպէս որ 4-5 տարիէ ատեն ևս Ամասիոյ երաժիշտն էր։ Գիտէ ձայնագրութիւն։ Անունը՞, հիմակուընէ ցուցակ. ցուցակս նայիմ, կրնիդքես [*] քհնյ. է եղեր։

Ե. Պ. Նշան Ա.յվազեան, հեղ մը ցուցակս ձեռքս կ'էն անունը նայիմ, Իրաւախտ քհնյ.։ Ժամանակաւ դաստիարակ մը։ Երեսնամեայ չափ կ'ըլլայ։ Ժամանակաւ դաստիարակ մը։ Երեսնամեայ չափ կ'ըլլայ։

Զ. Պ. Սերովբէ Օտապաշեան, անունը՞, «ո՛ քաշդ» թէ փիլէ։ Բաւական տարիներ խաչվէ, չաքար ապուռն էն. կ'ծախէը, վերջերս ալ գործագուծառութեան սկսեց։

Ընդհանուր տպատպրութիւնք։ Տարիք 32—40։ Վարք և բարք.— հանրային քննադատութիւն չկայ մեծամասնութեան դէմ։ Ուսունք.— Ոչ իրարմէ մեծ տարբերութիւն մ'ունին և ոչ ժողովրդէն։ Կարծեմ տեղն է հարցնելու թէ, քանի որ ուրիշ հանրային պաշտօնեաներ (դասախօսք, փաստաբանք և բժիշկք) մասնաւորաբար իրենց ասպարէզին համար, իրենց անձնական ծախքով կը պատրաստուին, ինչո՞ւ քահանաներն ալ չեն պատրաստուիր։ Վախճամ թէ հինգերէն մանք պիտի փնտռուին։ Եթէ մխիթարական կէտ մը կայ, այն ալ ժողովրդեան մէջ տպրած ըլլալնին է և իրենց ականջներուն լսած են այն գանգատներն, զորս ժողովուրդը կ'ընէ քահանայից դէմ և քաղցր է ինձ յուսալ թէ, գէթ ընթերը դնելէ յետոյ հոգածու պիտի գտնուին Ս. Դրոց հմտանալու և ժողովրդեան ուսուցանելու, վասն զի տարիքնին ալ կ'ներէ։ Բայց հիմա կանխիմա մեր բեմերը գեռ լուռ պիտի ձգան, քանի որ Ն. Սրբազնութիւն երբ գայ, վերոյիչեալ իր ձեռնասունները միայն պիտի բերէ և ո՛չ քաջարոյիչ վարդապետ մը։ Երաժշտութիւն.— Ոմանք գիտեն, ոմանք միշտ։ Բայց հիմա կ'խորհիմ թէ, քանի որ արժանաւորներն ասոնք են, ուրիշներուն յանցանքն ինչ էր որ մերժուեցան, քանի որ դեռ պէտք կայ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՆԵՐՔԻՆ ՎԻՃԱԿԸ.— Գ. որ գլովից կ'հետագրէ առ Թ-ն [Նոյմ. 11].— «Մ. Շարլ Տիւբուէի այսօր ծանոյց Մերակոյսին մէջ թէ պատերազմական և ծովային գործոց նախարարը քննած է Մ. Իւռպէն Կոհլէի գիրքը՝ «Բանակն ընդդէմ Ազգին» անուն, եւ որոշած է խնդրել դատական նախաբերէն որ հետզհետէ բանակը թշնամանելուն համար։ Եթէ իրօք այս հատոր Բանակին պատուոյն դպչող կտորներ կ'պարունակէ, չենք կրնար նախատութեան բան ըսել՝ այն պատուոյն վրէժն հանել ուզելուն համար։ Գի Բանակն այսօր ամէն կերպէ Ֆրանսական Ազգն կ'ներկայացնէ, ժողովրդեան անխտիր ամէն դասերէն բաղկացած է, և չէ կարող ինքզինք պաշտպանել՝ քանի որ մանաւոր անձ մը չի ներկայացներ, և կարգապահութիւնը թող չի տար որ իւրաքանչիւր զօրական իր հաշուոյն վրէժ լուծէ թշնամանող հեղինակէն։ Դիտելի բանը սա՛ է որ անձնականութիւնները և հասարակական ընդհանուր զգացումի կրօտանան գլխաւոր հեղինակը կ'համարեն։

(Ա Նախ.)

[*]. — կարեւորութենէ զուրկ չէ կարծեմ յիշելը թէ հնութեան տիպար մեր առաջնորդ Ս. Հօր ձեռնադրած վարդապետներուն և քահանաներու մէջ կ'գտնուին «Պոլիկարպոս»ներ, «Ոնուփրիոս»ներ, «Տրիփոն»ներ, «Մնեսիմոս»ներ, «Մետրոփանես»ներ, «Հիւսիքրատ»ներ, «Միմիդէս»ներ, «Ալեքիոս»ներ, «Կալինիկոս»ներ, «Թեմանոս»ներ, «Վլասիոս»ներ եւն. եւն. «զորն առեմն Հանրութիւնը չկրնալով միտք պահել և կամ արտասանել այս անուններն, իրարու հետ կ'խմբէ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՂՎԱ

ՄԱՄՈՒԼ

ՊՐՈՖԵՍՈՐ ԿԱՐԼ ՀԱՅՆՐԻՀԻ ՊՈՂՈՍՅԱՆԻ

Ընթերցողները գիտեն, որ ես ոչ մի անգամ չեմ ձգտել ինձ վերագրել գրական հեղինակություն, որովհետև ես միշտ համոզված եմ եղել, որ իմ գրական ասպարեզը ոչ թե գեղարվեստական գրականությունն է, այլ գիտական գրականությունը։ Ես միշտ ինձ համարել եմ ոչ թե գրող, այլ գիտնական։ Եվ ինչ որ գրել եմ, գրել եմ միայն այն պատճառով, որ ինձ թվացել է, թե իմ գրածը կարող է օգտակար լինել ուրիշների համար։ Ես միշտ ինձ համարել եմ ոչ թե գրող, այլ գիտնական։ Եվ ինչ որ գրել եմ, գրել եմ միայն այն պատճառով, որ ինձ թվացել է, թե իմ գրածը կարող է օգտակար լինել ուրիշների համար։

Ես միշտ ինձ համարել եմ ոչ թե գրող, այլ գիտնական։ Եվ ինչ որ գրել եմ, գրել եմ միայն այն պատճառով, որ ինձ թվացել է, թե իմ գրածը կարող է օգտակար լինել ուրիշների համար։

— Ես միշտ ինձ համարել եմ ոչ թե գրող, այլ գիտնական։ Եվ ինչ որ գրել եմ, գրել եմ միայն այն պատճառով, որ ինձ թվացել է, թե իմ գրածը կարող է օգտակար լինել ուրիշների համար։

Ես միշտ ինձ համարել եմ ոչ թե գրող, այլ գիտնական։ Եվ ինչ որ գրել եմ, գրել եմ միայն այն պատճառով, որ ինձ թվացել է, թե իմ գրածը կարող է օգտակար լինել ուրիշների համար։

ԳՈՒՏԵՍ JAPONAISES
DE MATHIEV CATLUS
ՄԱԹԻԵՎ ՓԱՇԼԵԼԻՆ ՀԱՄԱՐ
ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏԻՐ ՀԱՐՈՒՍՏԱՑ ՄԱԹԻԵՎ ՓԱՇԼԵԼԻՆ
ՀԱՐԿԱՎՈՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՏԻՆ ՍՏԵՓԱՆԻ ՄԱՐՏԻՆԵԱՆԻ
ՊՐՈՖԵՍՈՐ ՀԱՅՆՐԻՀ ՊՈՂՈՍՅԱՆԻ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏԻՐ ՀԱՐՈՒՍՏԱՑ ՄԱԹԻԵՎ ՓԱՇԼԵԼԻՆ
ՀԱՐԿԱՎՈՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՏԻՆ ՍՏԵՓԱՆԻ ՄԱՐՏԻՆԵԱՆԻ
ՊՐՈՖԵՍՈՐ ՀԱՅՆՐԻՀ ՊՈՂՈՍՅԱՆԻ
CAPSULES MATHIEV CATLUS
ՓՈՓՈԽԱԿԱՆ ՄԱԹԻԵՎԻ ՓԱՇԼԵԼԻՆԻ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՊՐՈՖԵՍՈՐ ՀԱՅՆՐԻՀ ՊՈՂՈՍՅԱՆԻ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏԻՐ ՀԱՐՈՒՍՏԱՑ ՄԱԹԻԵՎ ՓԱՇԼԵԼԻՆ
ՀԱՐԿԱՎՈՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՏԻՆ ՍՏԵՓԱՆԻ ՄԱՐՏԻՆԵԱՆԻ
PILULES MOUSSETTE
ՄՈՄՐԵՍ ԲԱՂՆԱՑԵԼԵ
ՊՐՈՖԵՍՈՐ ՀԱՅՆՐԻՀ ՊՈՂՈՍՅԱՆԻ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏԻՐ ՀԱՐՈՒՍՏԱՑ ՄԱԹԻԵՎ ՓԱՇԼԵԼԻՆ
ՀԱՐԿԱՎՈՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՏԻՆ ՍՏԵՓԱՆԻ ՄԱՐՏԻՆԵԱՆԻ

ՓԱՐԻԶ ԼԱՄԱՐԹԻՆ 200 ՄԱՀՎԱՆ ԴԱՐՄԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
Հ. ՄԱՐՏԻՆԵԱՆ — Հիմնադրուած է 1898 թուին
Հեռաձայն 4-30 Մայիս
ՄՈՒՏՔ
Ընդունելութեան ժամերը՝ առաւօտեան 9-էն մինչեւ 12։ Կէսօրէ ետք 2-էն մինչեւ 5։
Ընդունելութիւն կը կատարուի միայն նշանակուած օրերուն։
Ընդունելութեան գինը 5 ֆրանք։
Ընդունելութիւն կը կատարուի միայն հետեւեալ հիւանդութիւններուն համար՝
Ներքին հիւանդութիւններ, մանկական հիւանդութիւններ, վարակիչ հիւանդութիւններ, ծերունական հիւանդութիւններ, ներքին հիւանդութիւններ, մանկական հիւանդութիւններ, վարակիչ հիւանդութիւններ, ծերունական հիւանդութիւններ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՂՎԱ ԹԵՐԹԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻԶ, 1899 ՏԱՐԻՆ
ՀՈՒՍՏԱՑՈՒՄ ՎԱՃԱՌՔԻ
Ընդունելութիւն կը կատարուի ամէն օր, բացի տօն օրերէ։
Ընդունելութեան ժամերը՝ առաւօտեան 9-էն մինչեւ 12։ Կէսօրէ ետք 2-էն մինչեւ 5։
Ընդունելութեան գինը 5 ֆրանք։
Ընդունելութիւն կը կատարուի միայն հետեւեալ հիւանդութիւններուն համար՝